



ОТЛЯДУ, РЕЦЕНЗІЇ, АНОМАЦІЇ

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНІ ПРАЦІ, ВИДАНІ АКАДЕМІЄЮ НАУК УКРАЇНИ. 1918—1998 роки

Народознавчі праці, видані у ХХ ст., є продовженням традицій, які були закладені українськими вченими попереднього століття, такими видатними діячами культури, як Михайло Максимович, Пантелеймон Куліш, Тарас Шевченко, Микола Лисенко, Михайло Драгоманов, Володимир Антонович, Павло Чубинський, Іван Франко, Володимир Гнатюк, Борис Грінченко, Олександр Потебня, Філарет Колесса, а також періодичними виданнями, що виходили в той час, — “Основа”, “Київська старовина”, “Літературно-науковий вісник”, серійні видання “Етнографічного збірника” та ін.

Після утворення Української Народної Республіки фольклорні видання зосереджувались в основному у тих наукових установах, які діяли в дореволюційний час. Віхою у продовженні наукового життя було створення Української Академії Наук у 1918 році, яка згуртувала сили українських учених. Провідними науковими і культурними діячами того часу були В. Вернадський, М. Грушевський, А. Лобода, А. Кримський та ін.* Академія Наук спочатку називалась Українська АН (УАН), з 1921 р. — Всеукраїнська АН (ВУАН), з 1937 р. — АН УРСР, після здобуття Україною незалежності дістала назву Національна Академія Наук України.

На початку 20 х рр. було прийнято постанову про створення народознавчого журналу “Етнографічний вісник”, але його перший номер з’явився тільки 1925 року (проіснував до 1932 р.). Головними редак-

торами часопису були А. Лобода та В. Петров. Журнал публікував статті з етнографії, фольклористики, записи народної творчості, рецензії на фольклорно-етнографічні видання. Серед авторів статей були А. Лобода, П. Попов, В. Білецька, Кл. Квітка, А. Кагаров, Д. Зеленін та ін. З 1938 р. по 1939-й журнал став виходити під назвою “Український фольклор”. Уміщував статті провідних учених-фольклористів того часу — Ю. Соколова, М. Нагорного, П. Гонтаренка, М. Гайдая, І. Волошина та ін. Уміщувались також огляди та рецензії на нові видання. З 1939 по 1941 рр. часопис виходив під назвою “Народна творчість”, а з 1957 р. до цього часу має назву “Народна творчість та етнографія”.

У довоєнний час в Україні вийшли такі фундаментальні видання, як “Бібліографія українського фольклору”. — К., 1930; “Українські народні думи”. Текст, вступ К. Грушевської. — Харків, 1927, т. I; 1931, т. 2; “Українська народна приказка”, за редакцією А. Хвиці, К., 1936 та ін.

У перші повоєнні десятиліття були видані збірки “Українські народні думи та історичні пісні”. За редакцією М. Т. Рильського, — К., 1955; “Українські народні прислів’я та приказки”. — Упоряд. Ф. Лавров, М. Ліждвой, Г. Сухобрус, Ф. Ткаченко. Відп. ред. М. Т. Рильський. К., 1961; “Українські народні прислів’я та приказки. Дожовтневий період. — Упоряд. В. Бобкова, Й. Багмут, А. Багмут. — К., Держлітвидав, 1963 та ін.

Але найбільшим досягненням тих років у справі видання наукових праць з фольклору було започаткування багатотомного корпу-

*Про створення АН детальніше див. матеріали, надруковані в НТЕ п. р. (№ 4—6).

су "Українська народна творчість" у 50-ти книгах, здійснюване фольклористами Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії під керівництвом поета-академіка М. Т. Рильського. Досі вийшло понад 30 книг цієї серії у вид-ві "Наукова думка", зокрема:

Історичні пісні. — Упоряд.: І. П. Березовський, М. С. Родіна, В. Г. Хоменко; Нот. матеріал упоряд. А. І. Гуменюк; За ред. М. Т. Рильського, К. Г. Гуслистого. — К., 1961.

Загадка / Упоряд., вступ. ст. та примітки І. П. Березовського. — К., 1962.

Ігри та пісні: Весняно-літня поезія трудового року / Упоряд., передм. і примітки О. І. Дея. Нот. матеріал упоряд. А. І. Гуменюк. Відп. ред. М. Т. Рильський. — К., 1963.

Колядки та шедрівки. Зимова обрядова поезія трудового року / Упоряд., перед. і примітки О. І. Дея. Нот. матеріал упоряд. А. І. Гуменюк; Відп. ред. М. Т. Рильський. — К., 1965.

Пісні Явдохи Зуїхи. Записав Г. Танцюра / Упоряд., передм. та примітки В. А. Юзвенко, М. Т. Яценка; Упоряд. нотних матеріалів З. І. Василенко; Відп. ред. О. І. Дей. — К., 1965.

Жартівливі пісні: Родинно-побутові / Упоряд. О. І. Дей, М. Г. Марченко (тексти), А. І. Гуменюк (мелодії). — К., 1967.

Радянська пісня / Упор. А. І. Кінько (тексти і примітки), Л. І. Ященко (нот. матеріал). — К., 1967.

Коломийки / Упоряд., передм. і примітки Н. С. Шумали. Нот. матеріал упоряд. З. І. Василенко. — К., 1969.

Весілля. У 2 кн. Кн. I. / Упоряд. текстів, примітки М. М. Шубравської. Нот. матеріал упоряд. О. А. Правдюк. — К., 1970.

Весілля у 2 кн. Кн. 2 / Упоряд. О. А. Правдюк. — К., 1970.

Танцювальні пісні / Упоряд. О. І. Дей, М. Г. Марченко (тексти), А. І. Гуменюк (мел.). — К., 1970.

Інструментальна музика / Упоряд., вст. ст. та примітки А. І. Гуменюка. — К., 1972.

Співанки-хроніки / Упоряд. О. І. Дей (тексти), С. Й. Грица (мел.). — К., 1972.

Рекрутські та солдатські пісні / Упоряд. А. І. Іоаніді, О. А. Правдюк. — К., 1974.

Наймитські та заробітчанські пісні / Упор. С. Й. Грица, О. І. Дей, М. Г. Марченко. — К., 1975.

Казки про тварин / Упоряд. вступ. ст. та примітки І. П. Березовського. — К., 1976.

Чумацькі пісні / Упоряд. О. І. Дей, А. Ю. Ясенчук (тексти), А. І. Іваницький (мел.). — К., 1976.

Пісні літературного походження / Упоряд. В. Г. Бойко (тексти), А. Ф. Омельченко (мел.). — К., 1979.

Весільні пісні. У 2-х кн. Кн. I. Полісся, Наддніпрянина, Слобожанщина. Степова Україна / Упоряд., примітки М. М. Шубравської. Нот. матеріал упоряд. О. А. Правдюк. — К., 1982.

Весільні пісні. У 2-х кн. Кн. II: Волинь, Поділля, Буковина, Прикарпаття, Закарпаття / Упор., примітки М. М. Шубравської. Нот. матеріал упоряд. Н. А. Бучель. Відп. ред. І. П. Березовський, О. А. Правдюк. — К., 1982.

Народні оповідання / Упоряд., примітки С. В. Мишанича. Відп. ред. М. М. Пазяк. — К., 1983.

Дитячий фольклор. Колискові пісні та забавлянки / Упоряд., примітки Г. В. Довженок. Нот. матеріал підготувала К. М. Луганська. — К., 1984.

Легенди та перекази / Упоряд. та примітки А. Л. Іоаніді. Вст. стаття О. І. Дея. Відп. ред. І. П. Березовський. — К., 1985.

Балади. Кохання та дошлюбні взаємини / Упоряд. О. І. Дей, А. Ю. Ясенчук (тексти), А. І. Іваницький (мел.) Відп. ред. М. М. Пазяк. — К., 1985.

Балади. Родинно-побутові стосунки / Упор. О. І. Дей, А. Ю. Ясенчук (тексти) А. І. Іваницький (мел.). Відп. ред. М. М. Гайдай. — К., 1988.

Прислів'я та приказки. Природа. Господарська діяльність людини / Упоряд. М. М. Пазяк. Відп. ред. С. В. Мишанич. — К., 1989.

Прислів'я та приказки. Людина. Родинне життя. Риси характеру / Упоряд. М. М. Пазяк. Відп. ред. С. В. Мишанич. — К., 1990.

Прислів'я та приказки. Взаємини між людьми / Упоряд. М. М. Пазяк. Відп. ред. С. В. Мишанич. — К., 1991.

Дитячі пісні та речитативи / Упоряд. Г. В. Довженок, К. М. Луганська. Відп. ред. О. Ю. Бріцина. — К., 1991.

Танцюра Гнат. Весілля в селі Зятківцях / Упоряд., ред. М. К. Дмитренка, Л. О. Єфремової. — К., 1997.

Фольклорні збірки "Голосіння" (упоряд. С. В. Мишанич), "Народні порівняння" (упор. М. М. Пазяк), "Соціально-побутові казки" (упоряд. О. Ю. Бріцина), "Балади" (Кн. 3) (упор. А. Ю. Ясенчук) підготовлені до видання, проте через матеріальну скруту їх друк відкладається. У 60—80-х роках в Інституті ім. М. Рильського вийшло в світ ряд досліджень з історії фольклористики, жанрів українського фольклору, взаємозв'язків народної творчості з літературою, музикою та іншими різновидами народного мистецтва. Це такі праці, як:

Березовський І. П. Українська радянська фольклористика. Етапи розвитку. Проблематика. — К., 1968.

Бойко В. Г. Поетичне слово народу і літературознавчий процес. Проблема фольк-

лорних традицій у становленні української радянської поезії. — К., 1969.

Бойко В. Г. Сучасна народна поетична творчість на Україні: основні тенденції розвитку. — К., 1973.

Грица С. Й. Мелос української народної епіки. — К., 1979.

Гордійчук М. М. Фольклор і фольклористика. — К., 1979.

Борисенко В. К. Весільні звичаї та обряди на Україні. — К., 1988.

Дей О. І. Сторінки з історії української фольклористики. — К., 1975.

Дей О. І. Іван Франко і народна творчість. — К., 1955.

Дей О. І. Спілкування митців з народною поезією. — К., 1981.

Дей О. І. Українська народна балада. — К., 1986.

Дунаєвська Л. Ф. Українська народна казка. — К., 1987.

Колесса Ф. Музикознавчі праці. — К., 1970.

Колесса Ф. Фольклористичні праці. — К., 1970.

Круть Ю. З. Хліборобська обрядова поезія слов'ян. — К., 1973.

Курочкін О. В. Новорічні свята українців. Традиції і сучасність. — К., 1978.

Костомаров М. І. Слов'янська міфологія. — К., 1994.

Кирдан Б. П., Омельченко А. Ф. Народні співці-музиканти на Україні. — К., 1980.

Кирдан Б. П. Украинские народные думы. — М., 1972.

Лавров Ф. Кобзарі. Нариси з історії кобзарства України. — К., 1980.

Мишанич С. В. Усні народні оповідання. Питання поетики. — К., 1986.

Мишанич С. В. Пісенна культура радянського села. — К., 1977.

Мишанич О. В. Григорій Сковорода і усна народна творчість. — К., 1970.

Мишанич О. В. Українська література другої половини XVIII ст. і усна народна творчість. — К., 1974.

Нудьга Г. А. Слово і пісня. — К., 1985.

Нудьга Г. А. Українська дума і пісня в світі. Львів, 1997, кн. 1; 1998, кн. 2.

Пазяк М. М. Українські прислів'я і приказки. Проблеми пареміології і пареміографії. — К., 1984.

Пазяк М. М. Юрій Фелькович і народна творчість. — К., 1974.

Комаринець Т. Шевченко і народна творчість. — К., 1963.

Правдюк О. А. Українська музична фольклористика. — К., 1978.

Плісеський М. Українські народні думи. Сюжети і образи. — К., 1994.

Рильський М. Література і народна творчість. — К., 1956.

Правдюк О. А. Т. Г. Шевченко і музичний фольклор України. — К., 1966.

Кирчів Р. Ф. Український фольклор у польській літературі. Період романтизму. — К., 1971.

Кирчів Р. Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність "Руської трійці". — К., 1990.

Сиваченко М. Є. Літературознавчі та фольклористичні розвідки. 1974.

Слов'янська фольклористика. — К., 1989.

Слов'янська фольклористика. Нариси розвитку. Матеріали. — К., 1988.

Сравнительный указатель сюжетов. Восточно-славянская сказка / Сост. Л. Г. Баран, И. П. Березовский, К. П. Кабашников, Н. В. Новиков. — Ленинград, 1979.

Восточно-славянский фольклор. Словарь научной и народной терминологии. Отв. редактор К. П. Кабашников. — Минск. — 1993.

Федас Й. Ю. Український народний вертеп. У дослідженнях XIX–XX ст. — К., 1982.

Шумада Н. С. Сучасна пісенність слов'янських народів. — К., 1981. Круть Ю. З. Хліборобська обрядова поезія слов'ян. — К., 1973.

Започатковано видання записів видатних збирачів фольклору минулого. Досі вийшли такі фундаментальні збірки:

Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського. Упоряд. О. І. Дей. — К., 1974.

Українські народні пісні в записах Осипа та Федора Болянських. — Упоряд. О. І. Дей. — К., 1978.

Українські народні пісні в записах Софії Тобілевич / Упоряд. С. В. Мишанич. — К., 1982.

Фольклорні записи Марка Вовчка та Опанаса Марковича / Упоряд. О. І. Дей. — 1983.

Пісні Поділля. В записах Насті Присяжнюк. Упор. С. В. Мишанич. — К., 1976.

Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше. — СПб., 1864. — Перевидання 1993 р. Упоряд., автор передмови і приміток М. М. Пазяк.

Поряд з академічною "Науковою думкою" багато збірок фольклору публікувалось у видавництвах "Музична Україна", "Мистецтво", у Львові, Ужгороді та ін. Особливо рясно зразки фольклорних записів, здійснених письменниками, публікувались у "Музичній Україні". Упорядники майже ті ж фольклористи, які працювали над академічними виданнями. Зокрема, в "Музичній Україні" вийшли такі книги:

Народні пісні Буковини в записах Юрія Федьковича / Упоряд., примітки О. І. Дея, О. С. Романця. — К., 1968.

Українські народні пісні в записах Михайла Стельмаха / Вст. ст. і упоряд. В. М. Скрипки. — К., 1969.

Народні пісні в записах Павла Тичини / Упоряд. і примітки В. І. Суржі. Вступ. ст. О. А. Правлюка. — К., 1971.

Народні пісні в записах Лесі Українки та з її співу / Упоряд. і примітки О. І. Дея та С. Й. Грици. Вст. ст. О. І. Дея. — К., 1971.

Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка / Упоряд., вступ. ст. та примітки М. Т. Яценка. — К., 1971.

Народні пісні в записах Степана Руданського / Упоряд., вступ. ст. і примітки Н. С. Шумати. Нот. матеріал упоряд. З. І. Василенко. — К., 1972.

Народні пісні з-над Дністра в записах Євгенії Ярошинської / Упоряд., вступ. ст. і примітки М. В. Гуця. — К., 1972.

Народні пісні в записах Маркіяна Шашкевича / Упор., вступ. ст., примітки М. Й. Шалати. — К., 1973.

Народні пісні в записах Івана Манжури / Упоряд. вступ. ст. і примітки Л. С. Каширіної. — К., 1974.

Народні пісні в записах Михайла Павлика / Упоряд. і примітки О. І. Дея та В. А. Качкана. — Вст. ст. О. І. Дея. — К., 1974.

Народні пісні з голосу Дніпрової Чайки та в її записах / Упоряд. вступ. ст. і примітки О. І. Дея та В. Г. Пінчука. — К., 1974.

Народні в записах Панаса Мирного та Івана Білика / Упоряд., вступ. ст. і примітки І. В. Хланти. — К., 1977.

Народні пісні в записах Петра Козланюка / Упоряд., вступ. ст. і примітки Н. С. Шумати. — К., 1978.

Народні пісні в записах Марка Вовчка. Двісті укр. пісень / Упоряд., післямова і примітки О. І. Дея. — К., 1979.

Народні пісні в записах Трохима Романченка / Упоряд., вступ. ст. і примітки Л. С. Каширіної. — К., 1980.

Народні пісні в записах Осипа Маковця / Упоряд., вступ. ст. і примітки А. В. Качкана. — К., 1981.

Народні пісні в записах Івана Франка / Упоряд., вступ. ст. і примітки О. І. Дея. 2-е вид., доповн., і переробл. — К., 1981.

Народні пісні в записах Івана Вагилевича / Упоряд., вст. ст. і примітки М. Й. Шалати. — К., 1983.

Народні пісні в записах Михайла Яцкова / Упоряд. О. І. Дея та М. М. Ільницького. Вступна ст. і примітки М. М. Ільницького. — К., 1983.

Народні пісні в записах Миколи Гоголя / Упоряд., післямова і примітки О. І. Дея. — К., 1985.

Народні пісні в записах Івана Нечуя-Левицького / Упоряд., вступ. ст. і примітки О. І. Дея. — К., 1985.

Українські народні пісні в записах Олександра Потебні / Упор., вступ. ст. і примітки М. К. Дмитренка. — К., 1988.

Українські народні пісні в записах Миколи Лисенка / Упоряд., вступ. ст., примітки Л. О. Єфремової. — К., 1990, кн. І.

Чи не найбільше записів видатних людей — кобзарів, лірників, діячів культури зберігаються до цього часу у рукописних фондах Інституту ім. Рильського НАН України. Серед них такі унікальні, як матеріали Порфирія Мартиновича, І. Кравченка (Крюковського), Федора Грищенко (Холодного), Трифона Магадина, Марка Даниленка, Ів. Кучугури-Кучеренка, Івана Переседи, Опанаса Видюченка, Дем'яна Симла, Терентія Юхименка, носіїв народної творчості — Оксани Кобиланки, Параски Тищенкої, Мотрони Бондаренко та ін. Збереглося багато записів Степана Носа, Осипа Роздольського, Василя Кравченка, Марії Руденко, Григорія Дем'яна, Івана Гурина, Леопольда Яшенка, Петра Медведика та ін.

Перелічені вище і не згадані за браком місця імена багатьох людей, що передали нащадкам свої записи, безперечно, внесли свою частку в розбудову української культури. Наше завдання не тільки зберегти ці записи, а й опублікувати їх, зробити загальнодоступними джерелами народної культури.

Київ

Михайло ПАЗЯК

УКРАЇНСЬКА КАЗКА У НОВИХ ВИДАННЯХ

Серед європейських фольклорних традицій українська є чи не єдиною, в якій казка продовжує досить активно побутувати. Щоправда, йдеться, передусім, не про продуктивний розвиток жанру, а про активність відтворення традиційних сюжетів та образів, про виконавство та існуван-

ня значної кількості майстерних оповідачів зі значним репертуаром, що нині є непересічним явищем у прозовій традиції європейських країн. Це ж засвідчують і численні публікації казок, здійснені протягом останнього часу. Розгляд їх спонукає до роздумів не лише про долю фольклорної